

Asia: VN/16951/2020

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto

Lausun suunnitelmasta allaolevien alaotsikoiden alle

Mikäli vastasit yhtyäsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

Suunnitelman tavoitteet

1 Suunnitelman tavoitteet - avovastaus

-

Liikenne

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

2b Liikenne - avovastaus

-

Maatalous

3a Maatalouteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

3b Maatalous - avovastaus

Kiitämme mahdollisuudesta kommentoida suunnitelmaa. On ilo huomata, että maatalous nähdään tärkeänä osana ilmastokriisin ratkaisua, ja sitä käsitellään laajasti suunnitelmassa. Kannustamme kuitenkin aiempaa kokonaisvaltaisempaan lähestymistapaan.

Globaalisti keskustelu ruokapolitiikasta ja ruokajärjestelmästä on noussut vallitsevaksi kehikseksi maatalouden muutoksesta keskusteltaessa. Tästä esimerkiksi YK:n Food System Summit on tärkeä esimerkki. Verrattuna siilo-ajatteluun, jossa monet haasteet ja ratkaisut jäävät varjoon, tarjoaisi koko ruokajärjestelmää koskeva lähestymistapa mahdollisuuden tarttua maatalouspolitiikan lisäksi ravinnosta johtuviin kansanterveydellisiin ongelmiin, järjestelmän tulonmuodostuksen ja viljelijöiden saamaan elantoon liittyviin epäkohtiin sekä kestävyysaasteisiin – samalla kun se tarjoaisi mahdollisuuksia taloudelliseen kasvuun.

- Tavoitteena tulisi olla ilmastokestävä, terveyttä tukeva ja ruokaturvan varmistava ruokajärjestelmä

Suunnitelman mukaan “Suomalaisen maatalous- ja ruokapolitiikan ensisijaisena tavoitteena on kansallisen ruokaturvan ja hyvän ravitsemuksen takaaminen Suomessa asuville”. Elämme kasvavien, ruokavalioihin liittyvien elintapasairauksien ja kestävyysongelmien aikaa, jolloin tavoitteemme tulisi olla kokonaisvaltaisempi. EU:n Pelloilta pöytään strategia on nostanut reilun, terveellisen ja ympäristöystävällisen ruoantuotannon EU:n ruokajärjestelmän päätavoitteeksi. EU:n Pelloilta pöytään strategia myös korostaa taloudellisen kasvun mahdollisuuksia, joita ruokajärjestelmän murros synnyttää. Me kannustamme Suomea tarttumaan näihin tavoitteisiin ja mahdollisuuksiin, joita murros synnyttää.

Tämän suunnitelman kontekstissa maatalous- ja ruokapolitiikan tulisi ennen kaikkea tähdätä ilmasto- ja ympäristöystävälliseen ruokajärjestelmään, joka varmistaa kansallisen ruokaturvan ja hyvän ravitsemuksen, sekä tukee kansalaisten terveyttä. Suomi tunnetaan globaalisti puhtaasta ja kestävästä maataloudesta. EU:n Pelloilta pöytään -strategia tarjoaa Suomelle mahdollisuuden johtaa globaalisti siirtymää kohti reilua, terveellistä ja ympäristöystävällistä ruokajärjestelmää, joka takaa viljelijöille nykyistä oikeudenmukaisemmat tulot. Tämä suunnitelma tarjoaisi mahdollisuuden tuon matkan aloittamiseen.

- Puutteellinen CAP-suunnitelma asettaa suuret odotukset keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmalle

Suunnitelmassa esitetään, että päästöjen vähentämiseen tarkoitetut maatalouden toimenpiteet tulisivat huomioiduiksi erityisesti Euroopan Unionin yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) toimenpiteiden kautta. Kuitenkaan Suomen hyväksymä suunnitelma yhteisen maataloussuunnitelman toimeenpanolle ei juuri vähennä maatalouden päästöjä nykyisestä. Tämä korostaa tarvetta kunnianhimoisille kansallisille toimenpiteille keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmissa. Tuemme Ministeri Mikkosen esittämää aloitetta maatalouden päästöjen vähentämisestä 29 prosentilla, joka tulisi asettaa toimeenpantavaksi keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa.

- Suunnitelma ei huomioi ruoan kulutuksen murrosta

Maatalouden tämän hetken tilan määritelmässä ei ole otettu huomioon merkittävää kotimaista ja globaalia siirtymää kohti kasvipohjaista kulutusta. (eg. Makery, 2018). Kasvipohjaisten vaihtoehtojen kysynnän oletetaan kasvavan lähivuosina nopealla tahdilla, muodostaen yhä suuremman osuuden globaaleista elintarvikemarkkinoista. Arvioiden mukaan kasvipohjaisten tuotteiden osuus globaaleista markkinoista kasvaa 11–15 prosenttia vuosittain, mutta jotkut ennustavat myös tätä suurempaa kasvuvauhtia. Arviota voidaan verrata elintarvikemarkkinoiden yleiseen kasvuun, joka on ollut yleisesti noin 2 %. (Växtbaserat Sverige, 2022; Re:Food, 2021; Barclays, 2019; Good food institute). Ilmastönäkökulmasta siirtymä kohti kestävämpää ja kasvipohjaisempaa kulutusta sekä tuotantoa on välttämätöntä (Sun et al, 2021; Springmann et al, 2018; Poore & Nemecek 2019; Saarinen et al, 2019; Willett, et al, 2019) ja murroksen etenemistä tulisikin vauhdittaa myös politiikan keinoin.

Nykyiset ruokavalion muutokset ja globaali kysyntä kohti kasvipohjaisempaa ruokaa tarjoavat erinomaisia mahdollisuuksia innovaatioille ja kilpailukyvyille. (eg. the Smart Protein Project, 2021). Kun siirtymää ei huomioida, menetetään mahdollisuus valjastaa innovaatioiden ja kilpailukyvyn kasvupotentiaali politiikan keinoin, mahdolliset vähennykset maankäytön ja karjatalouden aiheuttamille ilmastopäästöille sekä tarpeen tukea suomalaista maataloutta reilussa siirtymässä.

Oatly on ollut mukana kahdessa pilottihankkeessa, jossa yksittäiset maatilat kehittivät toimintaansa sekä kestävästä että taloudellisesta näkökulmasta muuttamalla tuotantoaan monipuolisemmaksi yksipuolisesta kotieläintaloudesta. Nämä hankkeet ovat opettaneet ainakin kaksi asiaa: murros avaa tiloille oivallisia mahdollisuuksia kannattavaan ja kestävämpään toimintaan, ja toisaalta murrosvaiheessa tuki on tärkeää (Röös et al, 2021; UNISECO, 2021).

Aikaamme leimaa kolme ruokapoliittista kehityskulkua: kuluttajien ja sijoittajien kasvava kiinnostus kasvipohjaiseen ruokaan, globaali ilmastokriisi, sekä kasvava tieteellinen ymmärrys kasvipohjaisen ruokajärjestelmän välttämättömyydestä ilmastokriisin ratkaisussa. Kritisoimmekin sitä, että tätä ei ole huomioitu ohjelmassa, vaan sen sijaan esimerkiksi metaanipäästöjä aiheuttavien kotieläinten määrä kasvaa politiikkatoimien johdosta verrattuna perustasoon. Tämä ei myöskään ole linjassa Suomen ilmastoruokaohjelman kanssa, jonka yksi päämäärästä on ”lihan ja maitotuotteiden kohtuullinen kulutus”. Nämä tavoitteet tulisi julkilausua ja laittaa toimeenpanoon myös tämän suunnitelman kautta.

Suunnitelmassa korostetaan, että siirtymä kohti ilmastoystävällisempää ruokavaliota mullistaa maatalouden ja ruuantuotantojärjestelmän, mutta sen rahallinen arvo pysyisi samana, mikäli muutos tapahtuu hallitusti. Suunnitelma ei kuitenkaan tarjoa työkaluja hallittuun murrokseen.

Haluamme korostaa, että siirtymää kohti kasvipohjaista ruokajärjestelmää tulisi edesauttaa ja kiihdyttää. Toivetta korosti myös suunnitelman valmisteluun osallistunut kansalaisraati. Toivomme Suomelle rohkeutta hyödyntää ja tukea siirtymää kohti kasviperäisempää ruokajärjestelmää, jotta suomalainen maatalous voi jatkossa taata sekä ruokaturvallisuuden että kestävämmän elintarviketuotannon. Koulutus, julkiset hankinnat, kouluruokailut, EU:n koulumaitotuen ylettäminen kasvipohjaisiin tuotteisiin, ja yleisen tietoisuuden kasvattaminen kampanjoiden avulla, ovat esimerkkejä hyvistä keinoista tavoitteen saavuttamiseen.

Lähteet:

Barclays (2019). Carving up the alternative meat market. <https://www.cib.barclays/our-insights/carving-up-the-alternative-meat-market.html>

Good Food institute (2020). Plant-based market overview. <https://gfi.org/marketresearch/>

Makery. (2018). Markkinapotentiaalikartoitus. https://www.luke.fi/scenoprot/wp-content/uploads/sites/5/2018/08/Scenoprot_Makery_Markkinapotentiaalikartoitus_final.pdf

Poore, J., & Nemecek, T. (2019). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers (vol 363, eaaw9908, 2019). *Science*, 363(6430), 939-939.

Re:Food (2021). Food is solvable. https://refood.vc/wp-content/uploads/2021/06/Food-is-Solvable_2021.pdf

Röös, E., Bajzelj, B., Weil, C., Andersson, E., Bossio, D., & Gordon, L. J. (2021). Moving beyond organic—A food system approach to assessing sustainable and resilient farming. *Global Food Security*, 28, 100487.

Saarinen et al. (2019). Ruokavaliomuutoksen vaikutukset ja muutosta tukevat politiikkayhdistelmät. RuokaMinimi-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:47. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-773-4>

Springmann et al. (2018). Options for keeping the food system within environmental limits. *Nature*, 562(7728), 519-525.

Sun, Z., Scherer, L., Tukker, A. et al. Dietary change in high-income nations alone can lead to substantial double climate dividend. Nat Food (2022). <https://doi.org/10.1038/s43016-021-00431-5>

UNISECO (2021). Project website for the Uniseo-project. Available at: <https://uniseco-project.eu/case-study/sweden>

Växtbaserat Sverige. 2022. Följ investerarna – så bör Sverige satsa på växtbaserade livsmedel. Växtbaserat Sveriges Branschrapport 2021.

Willett, W., Rockström, J., Loken, B., Springmann, M., Lang, T., Vermeulen, S., ... & Murray, C. J. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. The Lancet, 393(10170), 447-492.

Rakennusten erillislämmitys

4a Rakennusten erillislämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

4b Rakennusten erillislämmitys - avovastaus

-

Työkoneet

5a Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

5b Työkoneet - avovastaus

-

Jätehuolto

6a Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

6b Jätehuolto - avovastaus

-

F-kaasut

7a F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

7b F-kaasut - avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

8a Teollisuuteen ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

8b Teollisuus ja muut päästöt - avovastaus

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9a Kunnille ja alueille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

9b Kunnat ja alueet - avovastaus

-

Kulutuksen hiilijalanjälki

10a Kulutukseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää kunnianhimoisempia toimenpiteitä

10b Kulutus - avovastaus

Kulutuksen hiilijalanjälki

Kokonaisuutena emme pidä uskottavana, että suunnitelmassa esitetyt toimenpiteet vähentäisivät kulutusperäisiä päästöjä Ilmastopaneelin asettaman vähennystavoitteen mukaisesti, 70 % kuluttajan hiilijalanjäljestä. Kannustammekin tekemään rohkeampia toimenpiteitä kulutuksen päästöjen pienentämiseksi.

- Suunnitelma ei sisällä konkreettisia toimenpiteitä ilmastoystävällisten ruokavalioiden edistämiseksi

Pidämme arvossa, että suunnitelmassa on keskitytty kolmeen keskeiseen kuluttajan hiilijalanjäljen muodostavaan osatekijään: asumiseen, liikenteeseen ja ruokaan. Pidämme kuitenkin yllättävänä, että vaikka suunnitelma tunnistaa ruokahävikin vähäisen vaikutuksen kuluttajien ruokavaliosta aiheutuviin ilmasto vaikutuksiin tai rehevöitymispotentiaaliin (4 %), on ruokahävikin torjunta

kuitenkin keskeinen osa ohjelmaa. Toivomme merkittävästi kunnianhimoisempaa politiikkaa ruokavaliomuutoksen, kuten kasvipohjaisempaan ruokavalioon siirtymisen, tukemiseksi.

Vahva ja kasvava tutkimusaineisto osoittaa kasvipohjaisemman ruokavalion keskeisen roolin ruoan kestävyysmurroksessa. Samassa tutkimuksessa, jossa osoitettiin ruokahävikin ilmastovaikutuksen olevan vain 4 prosentin luokkaa, tuotiin myös esiin, että kasvipohjaiseen ruokavalioon siirtymällä on mahdollista saavuttaa jopa 30-40 % ilmastopäästöjen vähentyminen (Saarinen ym., 2019). On hälyttävää, että politiikan toimenpiteet tuntuvat kohdistuvan pääosin ruokahävikkiin, ja samalla ruokavaliomuutosten tarjoama potentiaali päästöjen vähentämiseksi jää suurimmilta osin huomiotta.

Suunnitelma käsittelee epämääräisesti "ilmastoystävällistä ruokaa" (esim. taulukko 4). Toivoisimme, että suunnitelma olisi linjassa tuoreimman tieteellisen ymmärryksen kanssa, minkä mukaan kasvipohjaisempi ruokavalio on keskeinen osa ilmastoystävällistä ruokajärjestelmää (Sun et al, 2021; Springmann et al, 2018; Poore & Nemecek 2019; Saarinen et al, 2019; Willett, et al, 2019).

- Kuluttajat ansaitsevat ja tarvitsevat läpinäkyvyyttä

Suunnitelma tunnistaa, että tällä hetkellä kuluttajien ei ole mahdollista arvioida käyttämiensä tuotteiden ilmastovaikutusta, esimerkiksi erilaisten teknologioiden vuoksi, joita voidaan käyttää samojen tuotteiden tuottamiseen. Tunnistamme saman haasteen. Yritysten on lisättävä tuotteidensa ja tuotantojensa ilmastovaikutusten läpinäkyvyyttä, jotta kuluttajilla olisi mahdollisuus arvioida ja vähentää kulutuksensa ilmastopäästöjä. Poliitikka voi kannustaa yrityksiä siihen.

Mielestämme ilmastovaikutuksen vertailu kahden eri tuotteen välillä tulisi olla yhtä helppoa kuin tuotteiden ravintosisältöjen vertaileminen nykyisin on. Oatly on EMEA-markkinoilla vuodesta 2018 lähtien tuonut läpinäkyvästi esiin eri tuotteidensa ilmastovaikutuksen, ja tunnistanut tästä seuranneen hyödyn kuluttajille. Kannustamme muita aloja ja yrityksiä samaan, ja politiikalta kannustusta siihen. LUKE:n johtama LCA-Foodprint -projekti, jonka tavoitteena on hiilijalanjälkimetodologian ja -viestinnän yhdenmukaistaminen ja jossa Oatly on jäsenenä, edistää tavoitetta keskeisesti.

Lähteet:

Poore, J., & Nemecek, T. (2019). Reducing food's environmental impacts through producers and consumers (vol 363, eaaw9908, 2019). *Science*, 363(6430), 939-939.

Saarinen et al. (2019). Ruokavaliomuutoksen vaikutukset ja muutosta tukevat politiikkayhdistelmät. RuokaMinimi-hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:47. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-773-4>

Smart Protein Project (2021). Plant-based foods in Europe: What do consumers want? <https://smartproteinproject.eu/consumer-attitudes-plant-based-food-report/>.

Springmann et al. (2018). Options for keeping the food system within environmental limits. Nature, 562(7728), 519-525.

Julkiset hankinnat

11a Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

11b Julkiset hankinnat - avovastaus

-

Muut poikkisektorit

12a Muille poikkisektoreille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

12b Muut poikkisektorit - avovastaus

-

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

13a Toimenpideohjelman vaikuttavuus

-

13b Toimenpideohjelma - avovastaus

-

13c Mitä lisätoimia ehdotatte tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi?

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

-

Muita huomioita

15 Muita huomioita

-

16 Voiko organisaationi osaltaan edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista?

Kyllä

Kolehmainen Liisa
Ab Oatly Oy